

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՆԵՐՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Պրոլետարների բոլոր յերկրների, միացե՛ք

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽԱՎՈՐ

№ 16

ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

№ 16

~~ԳՈՅՈՒԹՅԱՆ ԿՌԿՈՒՄ~~

ԱԳԻՏ-ՊԵՍ 1 ԳՈՐԾ.

Թարգմ. ԱՄՈ-ԽԱՐԱԶՅԱՆ

Յ Ե Ր Է Վ Ա Ն 1924

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԵԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

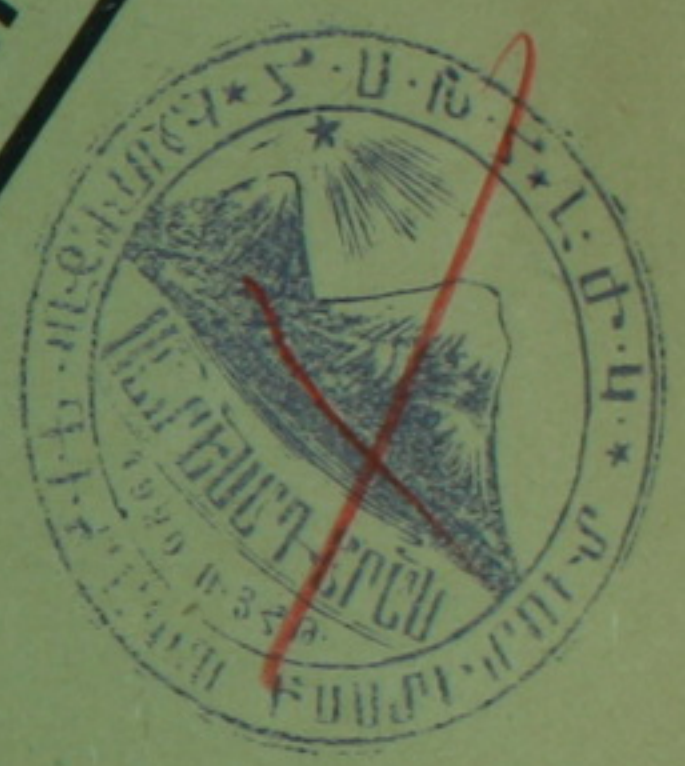
Պրոլետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽԱՎՈՐ		
№ 16	ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ	№ 16

*
* *

1916
A $\frac{\pi}{38470}$

ԳՈՅՈՒԹՅԱՆ ԿՐԿՈՒՄ

Ա.ԳԻՏ-ՊԻԵՍ 1 ԳՈՐԾ.

Թարգմ. ԱՄՈՒ-ԽԱՐԱԶՅԱՆ

Թույլատրված է Գ. Զ. Լ. Վ.

Տիրաժ 500

Պետերատի առաջին տպարան վաղարշապատում

ԳՈՐԾ. ԱՆՁԻՆՔ

ՖՐԱՌԻ ՀԱԼԾ — բանվորի այբի

ԿԱՐԼ {
ԵՄՄԱ } նրա յերեխաները

ՖՐԱՌԻ ՇՏԱԴԼԵՐ — հարևանուհին

ԴԱՆՆԵՐ — պատուիր

ՀԱՐՏՀԱՌԻՋԵՆ

ՎԱՅՏՄԱՆ — տանտեր

ՇՎԱՐՑ — բանվոր

ՏԵՍԻԼ 1.

Փրաու Հալմի աղքատ, բայց մաքուր կահավորված
տնայակ, մուտքը — բեմի խորքից: Դռան ճախ կողմը
վարագույր, վորը փոխարինում է հանդերձի պահարանը:
Չախ պատի կողմը յերկու լուսամուտ, վորոնց վրա
բաշված են սպիտակ վարագույրներ: Անկյունում յեր-
կաթյա վառարան, նրա մոտ հին բազմոց, վորի առաջ
դրված են սեղան յեվ յերկու աթոռ: Աջ պատի կողմը
կամոդ, վորի վրա դրված են փոքրիկ արձաններ յեվ
լուսանկարներ շրջանակներով: Կամոդի վրա — հայելի:
Նույն պատի մոտ մահճակալ: Պատկերը զարդարված
է արժանագին նկարներով յեվ հին ժամացույցով:
Փրաու Հալմը դեռեւս ջահել կին է, նստած է սեղանի
մոտ յեվ կարում է: Կարլը յեվ Եմման տեղավորվել են
բազմոցում: Աղջիկը տիկնիկ է խաղում, իսկ տղան
զբաղված է ընթերցանությամբ:

Կարլ (կարդում է բարձրաձայն) — ... Յեվ նրանք յեկան
գերեզմանի մոտ, և Հիսուսը հրամայեց՝ «Վերցը-
րեք քարը. աչքերը ուղղեց դեպի յերկինք և բա-
ցականչեց. «Հայր, շնորհակալ եմ քեզնից, վոր դու
լսեցիր ինձ»: Ասելով այդ, նա ուժեղ ձայնով կան-
չեց. «Լազար, յել», և յելավ մեռյալը փաթաթված
սպիտակ սավանի մեջ, իսկ դեմքը թաշկինակով
կապած: Յեվ ասեց նրան Հիսուս. «Արձակեք նրա
կապանքները և թող գնա»: (Լռություն):

Կարլ (բարձրացնելով գլուխը) — Մայրիկ, Հիսուս Քրիս-
տոս վաղո՞ւց է թողել յերկիրը:

Փրաու Հալմ — Այո, մոտ յերկու հազար տարի:

Կարլ — Յե՛վ նա այդքան տարուց հետո չի՞ յեկել յերկիր, մեզ մոտ։

Փրաու Հալմ — Վո՛չ, այն որվանից նրան վո՛չ վո՛ք չի տեսել։

Կարլ — Ափսո՛ս։

Փրաու Հալմ — Ինչո՞ւ։

Կարլ — Գիտես, մայրիկ, այ, յեթե նա այնտեղ լիներ, հորս հարուժյուն կտար։

Փրաու Հալմ (հառաչելով) — Բայց նա այստեղ չի յեղել, Կարլ, իսկ մեռյալները հանգիստ են ուզում և չեն սիրում, յերբ նրանց արթնացնում են։ Նրանք իրենց շատ թեթև են զգում հողի տակ։ (Ձեռքով աչքերն է սրբում)։ մի փոքր ընդմիջումից հետո նորից խոսում է հանգիստ) Կարլ, վերջացրի՞ր դասերդ։

Կարլ — Այո, մայրիկ։

Փրաու Հալմ — Ուրեմն դուք մի ժամով կարող եք գընալ Ֆրոյլայն Շվարցի մոտ, յես պետք է այս պատվերը տանեմ հանձնելու։

Կարլ — Լավ, մայրիկ։

Եմմա (նույնպես վեր թռչելով) — Ա՛հ, այնտեղ շատ ուրախ ե. գիտես, մայրիկ, մեզ այնտեղ միշտ մի վորևեքան են տալիս։

Փրաու Հալմ (ժպտալով) — Դեհ, իհարկե, ձեզ համար այդ ամենակարևորն է։ Այնպես չէ։ Դեհ, ձեզ տեսնեմ, ձեզ այնտեղ կարգին պահեք։

Կարլ — Լավ (յերեխաները գնում են)։

ՏԵՍԻԼ 2.

(Փրաու Հալմը պատվերը դնում է կապոցում)։

Փրաու Շադլեր (տարիքով կին է, խոհանոցի զոգնոցը կապած՝ արագ մտնում է սենյակ. յե՛վ խոսում է կատաղած) — Վո՛չ, սա արդեն անտանելի յե դառնում։ Ահա քեզ ստոր, անամոթ կին։ Յերևակայեցեք, Փրաու Հալմ, յես նոր կովեցի այդ կարմրամազ Գուբերշի հետ, աղբի պատճառով, և, յերևակայիր, նա համարձակվեց ինձ անվանել կեղծավոր սրբուհի, կա-

վատ, հարբեցող և վողորմություններով ապրող...
Յես նրան դեռ այդ կհիշեցնեմ, յես նրան դատի
կտամ, այո, դատի:

Փրաու Հալմ—Յես յենթադրում եմ, վոր Փրաու Գու-
բերշը այդ բոլորը կատակով ե ասել, համենայն
դեպս ասել ե բարկության միջոցին:

Քրաու Շս.—Բոլորովին վոչ, նա այդ բոլորն ասաց նա-
խանձից դրդված, այո, միայն նախանձից, վորով
հետև յես նրանից լավ եմ ապրում: Միթե յես մե-
ղավոր եմ, վոր այդ բոցե աչքերով կարմրամազ
Գուբերշն ունի յոթ յերեխա, վորոնք կպած են դա-
տարկ սեղանին և վորոնց ստամոքսներում այնպիսի
աղմուկ ե տիրում, կարծես թե մկներն են վազվզում
ծվծվալով:

Քրաու Հալմ—Հերիք ե, Փրաու Շտադլեր:

Քրաու Շսադ.—Խնդրեմ բերանս մի փակեք: Յես մեղք
չունեմ, յեթե այդ հանդուգն քավթաուը վոչ վոքի
հետ չի կարողանում հաշտ ապրել: Նա դեռ կզգա
իր ասածները և մեղա կգա... Դեհ, դուք ինչպես
եք, Փրաու Հալմ: Դուք դարձյալ լաց եք յեղել, ձեր
կարմիր աչքերը վկայում են: Յեթե այդպես շա-
րունակվի, դուք կքռանաք արտասովելուց: (Բարե-
կամարար առնում ե Հալմի ձեռքը, միյեվնույն միջոցին
զննում ե ամբողջ սենյակը): Միթե դուք դեռևս ձեր
ամուսնուն չեք կարողանում մոռանալ:

Քրաու Հալմ—Մոռանալ: Միթե կարելի յե նման ամուս-
նուն մոռանալ: Յեվ միևնույն ժամանակ զավակ-
ների հոգսը... Ի՞նչ ե նրանց սպասում:

Փրաու Շսադ.—Միթե մինչև այժմ ավելի լավ գործ
չգտաք: Նման աշխատանքով ամեն որ ճաշել ան-
գամ չի կարելի:

Փրաու Հալմ—Այո, այդ ճիշտ ե: Որակա՞ն մի մարկ և
կես հազիվ ես աշխատում. յեթե այն ել ամեն որ
լինի աշխատանք, ելի վոչինչ: Ժամանակին...

Քրաու Շս.—(ընդմիջելով)—Հալմ... Դուք այդպես եք կար-

ծո՞ւմ: Դեհ, վոչ, Թանգագին Ֆրանու Հալմ, այդ շատ
կասկածելի յե: Ոգտվեցեք, հեռուները մի ման
գաք... (գրգռիչ) նման գեղեցիկ ջահել կնոջ բախտը
հենց իր ձեռքումն է, — հարկավոր է միայն ցանկալ...
Դուք ստիպված չեք լինի մի յերկու ֆեննիգի հա-
մար մեջք ծռել և հարուստ գործարանատիրոջ գըր-
պանի համար տանջվել: (Չորս կողմ նայելով) Յեղեք
խելացի, յես գիտեմ մի լավ և ազնիվ պարոն,
վորին դուք դուր եք յեկել, և վորը ձեզ կտա մի-
ջոց հանգիստ ապրելու — հարկավոր է միայն մի
փոքր սիրալիր լինել: Չե՞ վոր դուք հասկանում
եք... յես կարող եմ նրան ասել... ուղարկել այս-
տեղ...

Փրանու Հալմ (վրդովված յեվ խիստ) — Ֆրանու Շտադլեր,
դուք ինձ ո՞ւմ տեղն եք ընդունում:

Փրանու Շտադ. (յետ գնալով) — Ի՞նչ պատահեց ձեզ, չե՞
վոր իմ առաջարկիս մեջ վոչ մի կեղտոտ բա չկա:
Հազարավոր կանայք և աղջկերք այդպես են ապ-
րում. մինչև անգամ այստեղ, մեր տան մեջ: Յես
բնավ մտադրություն չունեյի ձեզ վիրավորելու, և
վոչ մի ցանկություն, Ֆրանու Հալմ:

Փրանու Հալմ — Նման առաջարկությունները վիրավորա-
կան են: Յես խնդրում եմ այլևս չառաջարկել ինձ
նման ստոր միջոցներ:

Փրանու Շտ. — Յես վատ մտադրությամբ չասացի, Ֆրանու
Հալմ, հավատացնում եմ ձեզ: Դուք, իհարկե, ա-
մենաազնիվ կին եք, յես այդ գիտեմ: Չեմ կարողա-
նում տեսնել ձեր ծով կարիքները: Իսկ կարիքը
մարդու շատ բանի յե մղում: Յես մտածում եյի
յերեխանց...

Փ. Հալմ (ընդմիջում է նրան վճռականորեն) Այո, յերե-
խանց, միմիայն յերեխանց համար, յերբեք, վոչ մի
դեպքում:

Փր. Շտադ. — Ինչպես կամենաք, միայն խնդրում եմ այդ
մասին վոչ վոքի վոչ մի խոսք չասեք, թե չե, գի-

տեք, ելի՛, լվից ուղտ կշինեն. այ, հենց այդ կարմրա-
մազ Գուրերը:

Ֆ. Հալմ (սառն) — Շատախոսել — իմ բնավորությունից
դուրս ե:

Ք. ՇՏ. — Այդ ինձ հայտնի յե, Ֆրաու Հալմ, հայտնի յե.
Դուք մըջյունին անգամ չեք նեղացնիլ, — դուք ան-
չափ բարի սիրտ ունեք: Բայց դուք ներեցեք իմ
անկեղծ լինելը: Ազնվությունը և բարությունը մեր
ժամանակներում գին չունեն և դրանցով մի լավ
բանի չես հանգի: Յեթե մեր ժամանակներում չխո-
ւարհվես, առաջ չես գնալ: Յեվ հարկավոր ե շա-
րունակ քամու հոսանքով գնալ: Իհարկե, սկզբներում
պետք ե քեզ ազնիվ, մաքուր ձևացնես, — առանց
այդ հաջողություն չես ունենալ: Գիտե՞ք, Ֆրաու
Հալմ (յես այս կարող եմ ձեզ ասել, վորովհետև
դուք վոչ վոքի չեք ասիլ). զորորինակ, յես իմ հարբե-
ցող ամուսնու մահից հետո հազարապատիկ լավ եմ
ապրում: Աղքատների ոգնության կոմիտեն վճարում
ե բնակարանիս վարձը, իսկ հագուստեղենը, վա-
ռելիքը, ուտելիքը տալիս ե բարեգործական ընկե-
րությունը: Այո՛, Ամենագլխավորը, այո՛, գլխա-
վորապես հարկավոր ե բարեկամական հարաբերու-
թյունների մեջ մտնել հոգևորականության հետ
և շարունակ յեկեղեցի հաճախել — չե՞ վոր քահանան
ամեն տեղ մեծ ազդեցություն ունի և կարող ե
ամեն բան անել, յեթե միայն կամենա: Իրավ, ինձ
ամենքը նախանձում են, իսկ կարմրամազ Գուրեր-
ը...

Ֆ. Հալմ (ընդմիջելով) — Այո՛, այո, այդ բոլորը լավ,
բայց յես կեղծել չգիտեմ:

Ֆր. ՇՏ. — Ափսոս, դուք այդպես հեռու չեք գնալ:

Ֆր. Հալմ. — Յես միայն կարողանամ ազնվորեն ապրուստս
հայթայթել, այդ ել բավական ե... յես ուշացա,
պետք ե տանեմ պատվերը... Արդյոք չե՞ք լինի բարի
վերցնել սենյակիս բանալին, վորպեսզի տաք յերե-

խաներին, յեթեհրանք ինձանից շուտ վերադառնան:
(Ուղղելով մ'ազերը հայելու առաջ):

Քր. ՇՏ. — Ուրախությամբ: Դուք գիտեք, վոր ինձ կարելի
յե հավատալ:

Ք. Հալմ — Կարծում եմ, այլապես յես ձեզ բանալին չեյի
տա: (Վերցնում ե կապոցը, յերկուսը միասին գնում են.
Փրառւ Հալմը դրսից կողպում ե դուռը, քայդ շուտով
վերադառնում ե): Պահարանը մոռացա կողպել: (Կող-
պում ե պահարանը, քանալին գրպանն ե դնում: Դնում ե,
կողպելով դուռը դրսից):

ՏԵՍԻԼ 3.

(Սենյակի դուռը քացվում ե):

Քր. ՇՏ. (զգուշությամբ մտնում ե) — Դեհ, թռչնակը թռավ...
Բռնը դատարկ ե: (Նայում ե այս-այն կողմ յեվ մի
քանի իրերին ձեռք տալիս): Այո, այնքան ել ճոխ չե
այստեղ: Աղքատ ե, շատ աղքատ ե: Յեվ ահա, այս-
պիսի քնձրոտը քիթը վեր ե ցցում և մեզ նման-
ների վրա վերևից ե նայում: Ինչ արած, այդպես
ե. ինչքան վոր մարդն աղքատ ե լինում, այնքան
իր մասին մեծ կարծիք ունի: (Աշխատում ե պա-
հարանը քացել): Տեսեք, տեսեք, կողոպտել ե այս
փիթած պահարանը: Չի հավատում... Ինչ կարծիք
ունի՝ իմ մասին... Կողպելու բան ե գտել...
միջանի պատառոտած սպիտակեղեն և գուցե նամակ-
ներ, վորոնց ընթերցումը վոչվոքի չե թույլատրը-
վում... Իրոք յերևի ունի հիմունք կողպելու.
յերևակայում եմ, թե... (ախանջ ե դնում) Մարդ ե
գալիս: Հոսով եմ, վոր նա չե: Այդ այնքան ել
հաճելի չեր լինի: (Բաղխում են): Վոչ, փառք ասածուն
նա չե: Այ թե ոյին կլիներ:

ՏԵՍԻՆ 4.

Պատուո՞ր Դանճեր (սեւ Քարաջալով, ակնոցներով)։ — Բարե՞կ ձեզ։

Ֆր. ՇՏ. (անհարմար զգալով վողջունում ե)։ — Բարի որ, պարոն պատուո՞ր։ Ուրախացրի՞ք ինձ (մեկնում ե ձեռքը)։

Պատ. — Մի՞թե դուք այստեղ եք բնակվում, Ֆրանու Շտադլեր։ Յես յենթադրում եյի, վոր այս սենյակը Ֆրանու Հալմինն ե։

Ֆր. ՇՏ. — Այո, պարոն պատուո՞ր, այս Ֆրանու Հալմի բնակարանն ե։ Նա գնաց պատվերը հանձնելու, իսկ յես կարգի բերի նրա սենյակը։

Պատ. — Այդ ձեր բնավորության լավ գիծն ե, Ֆրանու Շտադլեր։ Յես ձեզ շարունակ այդպես ել գիտեյի. դուք միշտ պատրաստ եք ոգնել ուրիշներին։ Եհ, ինչպես ենք ապրում։

Ֆր. ՇՏ. — Առ այժմ, փառք աստուծո, լավ, պարոն պատուո՞ր։ Իրավ ե, մարդկանցից շատ վիրավորանքներ եմ ստանում, բայց յես ընդունում եմ բոլորն, իբրեւ փորձումներ, վոր ուղարկում ե մեզ աստված։

Պատ. — Այդպես ել հարկավոր ե, Ֆրանու Շտադլեր։ Հեղուկությունը անհրաժեշտ ե, աստված հեզ հոգիների պաշտպանն ե։

Ֆր. ՇՏ. — Արդյոք չե՞ք նստիլ, պարոն պատուո՞ր (աթոռ ե առաջարկում)

Պատ. (նստելով) — Շնորհակալություն։ Սակայն յես կամենում եյի խոսել հատկապես Ֆրանու Հալմի հետ։

Ֆր. ՇՏ. — Նա շուտով կվերադառնա։ Նա գնաց միայն պատվերը հանձնելու։

Պատ. — Այդ դեպքում մենք կարող ենք մի փոքր զրուցել, թանգագին Ֆրանու Շտադլեր։ Արդյոք դուք ևս չե՞ք նստի։

Ֆր. ՇՏ. — Յեթե թույլ կտաք, պարոն պատուո՞ր (նստում ե նրա հանդեպ), ինձ համար մեծ բավականություն ե զրուցել պարոն պատուորի հետ։

Պատ. — Ո՛ր, բաժանականութիւնն ամբողջովին իմ կողմն ե:

Ասացեք խնդրեմ, ֆրաու Շտադլեր, դուք ֆրաու
Հալմին մոտիկից եք ճանաչում, այնպես չէ:

Քր. Շտ. — Այո, պարոն պաստոր, ինչպես ինքս ինձ:

Պատ. — Յես լսել եմ, վոր նա այրի յե: Ո՞վ ե նրա ամուսինը:

Քր. Շտ. — Վարպետ-բանվոր և ամենաթուկ սոցիալ-դեմոկրատ, վոր հերքում եր մեր կրօնը:

Պատ. — Միթե: Այդ շատ ցավալի յե:

Ֆր. Շտ. — Յե՛վ նրա յերկու յերեխաները մինչև այժմ չեն մկրտված, պարոն պաստոր: Տեսեք, թե ինչ մեծ մեղք ե:

Պատ. — Իրո՞ք, այդ անհանդուրժելի յե: Իսկ այդ կինը կարիքի մեջ ե, վատ ե ապրում:

Քր. Շտ. — Վատ, պարոն պաստոր: Դե ի՞նչ կա զարմանալու, քանի վոր նրանք անաստված են:

Պատ. — Դուք իրավ եք, ֆրաու Շտադլեր, բայց և այնպես հարկավոր ե դիմել բոլոր միջոցներին, վորպեսզի այդ կնոջը բերենք ճշմարիտ ճանապարհի վրա և արթնացնենք նրա խիղճը: Չէ՞ վոր ձեզ հայտնի յե, վոր յերկնքում ուրախանում են ամեն մի կորուսյալի դարձի համար:

Քր. Շտ. — Դժբախտաբար յերկյուղ եմ կրում, վոր վնչի՛նչ չի ոգնիլ, պարոն պաստոր: Ֆրաու Հալմը համառ կին ե և անհավատ: Ախ, յես ամեն կերպ համոզում եյի նրան, պարոն պաստոր:

Պատ. — Մի հուսահատվեք, թանգագին ֆրաու Շտադլեր: Դուք ե մեզ հաջողվի դեռ ծռել յերկաթը... Այո, յես քիչ եր մնում մոռանայի: Յես զեկուցեցի բարեգործական կոմիտեյում, պարոն Մեյերին, և դուք մոտորերս կստանաք բաժանանին լավ նպաստ:

Ֆր. Շտ. (աննելով պաստորի ձեռքը). — Ինչպես բարի յեք դեպի ինձ, պարոն պաստոր, յես անարժան եմ ձեր այդ վերաբերմունքին: Ի սրտե շնորհակալ եմ, պարոն պաստոր:

Պատ. — Խնդրեմ, խնդրեմ, ֆրաու Շտադլեր, Յես մի-
այն իմ պարտքն եմ կատարում:

ՏԵՍԻԼ 5.

Ֆրաու Հալմ. (մտնում ե յեվ զարմացած նայում յեր-
կուսին). — Բարե ձեզ:

Ֆր. Շս. (ընդառաջ ե գնում) — Ֆրաու Հալմ, պարոն պաս-
տորը վաղուց սպասում ե ձեզ: Յես աշխատեցի
զբաղեցնել պարոն պաստորին:

Պատ. (վերկենալով յեվ ներկայանալով) — Պաստոր Դան-
ներ:

Քր. հալմ. — Շատ ուրախ եմ... ֆրաու Հալմ: Խնդրեմ
նստեցեք: (Պաստորը յեվ Հալմը նստում են):

Ֆր. Շս. — Յես չեմ խանգարի, պարոն պաստոր: Թույլ
տվեք ինձ հեռանալ:

Պատ. — Իսկ ի՞նչու ասած. ֆրաու Շտադլեր...

Ֆր. Շս. — Յես շատ զբաղված եմ... ձեզ հայտնի յե, վոր
տան մեջ քիչ հոգսեր չեն լինում նույնիսկ այնպի-
սի փոքր տան, ինչպիսին իմն ե: Աստված աշխա-
տանք ե սիրում, պարոն պաստոր:

Պատ. (ըարեկամական). — Յտեսություն, թանգագին ֆը-
րաու Շտադլեր: (Մեկնում ե նրան ձեռքը: Շտադլերը
խոնարհ գլուխ ե տալիս յեվ գնում):

ՏԵՍԻԼ 6.

Պատ. — Դուք վերադարձաք դատարկ ձեռքերով, ֆրաու
Հալմ:

Ք. Հալմ. — Այո, պարոն, այս րոպեյին գործ չկա: Իրավ.
չգիտեմ, թե այժմ ինչ անել:

Պատ. — Մի ընկճվեք հոգով, ֆրաու Հալմ: Դեռ կգան
լավ որեր, և նորից գործ կունենաք:

Քր. Հալմ. — Գոնե այդ աշխատանքից վորևե ոգուտ
լինի: Անչափ չնչին վարձատրություն... Յեթե նույն
իսկ քսան չորս ժամ անընդհատ աշխատես, դարձյալ
վոչինչ չես ստանալ: Այդ վարձատրությունը թելի

գինն անգամ չի հանում: Ուրեմն մեզ կրկնակի շահագործում են այդ գործարանատերերը:

Պատ. — Այդ, իհարկե, ծայր անարդարությունն է: Ինչպես ե կոչվում այդ տնտեսությունը:

Քր. Հալմ. — Մեյեր և ընկերություն — մահուդեղենի գործարան:

Պատ. — Մեյեր և ընկերություն: Այդ գործարանի տերը Մեյերն է:

Քր. Հալմ. — Այո:

Պատ. — Բայց չե՞ վոր նա իսկական քրիստոնյա չէ, վորը բարեգործական նպատակներով ահագին նվիրաբերություններ ե անում: Դժվար ե հավատալ:

Քր. Հալմ. — Այնուամենայնիվ այդ այդպես է: Ինչպես տեսնում եք, պարոն պաստոր, քրիստոնեյականությունը չե արգելում գործարանատիրոջ քամել իր բնավորների վերջին հյուսթը:

Պատ. — Հմ...հմ... դուք այրի՞ չեք, ֆրաու Հալմ:

Քր. Հալմ. — Այո, պարոն պաստոր. (քմծիծաղ) այն որից, ինչ վախճանվեց իմ ամուսինը:

Պատ. — Ահա թե ինչ, դուք դեռ պահպանել եք յումորը. դուք յերկու յերեխա ունիք, ֆրաու Հալմ:

Քր. Հալմ. — Այո, միայն յերկու յերեխա և ուրիշ վոչինչ:

Պատ. — Այդ շատ քիչ է, բայց միևնույն ժամանակ շատ յերեխաները — իսկական աստուծո նվեր են, ֆրաու Հալմ:

Քր. Հալմ. — Այո, յերբ ունես բավականին միջոց նրանց առանց վշտի մեծացնելու և կրթելու:

Պատ. — Միանգամայն իրավ է: Բայց հույս դնելով աստուծո վրա, կարելի չէ ամեն ինչի հասնել: Բարեկիրթ են ձեր յերեխաները:

Քր. Հալմ. — Յես գոհ եմ: Չե՞ վոր նրանք շարունակ ինձ մոտ են և ապագայում ել, կցանկայի, վոր նրանք իմ խնամքի ներքո լինեն: Ճիշտ է, շատ դժվար ե տանը նստած շահավետ աշխատանք գտնել:

Պատ. — Այո, այո, միանգամայն հավատում եմ: Իդեպ,

Ֆրաու Հալմ, թույլ տվեք հարցնել ձեզ. — դուք ավետարանական յեկեղեցուն եք պատկանում:

Քր. Հալմ. — Յես մկրտված եմ ավետարանական ծեսով, պարոն պատուր:

Պաս. — Այդպես... յերեխաները յերևի նսեյնպես:

Քր. Հալմ. — Յերեխաները բոլորովին մկրտված չեն:

Պաս. — Մկրտված չեն: (Հռություն): Միթե ձեր ամուսինը հեռացավ յեկեղեցուց:

Ֆ. Հալմ. — Այո:

Պաս. — Յեվ վախճանվեց առանց քրիստոնեյական թողության. թաղվեց առանց քրիստոնեյական ծիսակատարության:

Քր. Հալմ. — Իմ ամուսինը վախճանվեց գիտակցութեամբ, վոր կատարեց իր պարտքը հանդեպ ամբողջ աշխարհի և իր մոտիկների: Նրան այրեցին...

Պաս. (արագ) — Ահ, այո, գիտեմ: (Հռություն): Կնշանակե՞ ձեր ամուսինը սոցիալ-դեմոկրատների գլխավորներից մեկն էր:

Ֆր. Հալմ. — Այո:

Պաս. (վրդոված քայլում է). — Դեհ, այո: Ինչպես յես այդ սկզբից չհիշեցի... Հալմ... Այդ ազգը ինձ ծանոթ էր: (Նորից նստում է): Յեվ դուք բաժանում եք ձեր հանգուցյալ ամուսնու համոզմունքները, Ֆրաու Հալմ:

Քր. Հալմ. — Լիապես: Դաժան կյանքը հաստատեց ինձ նրա մտածելակերպի ճշմարիտ լինելը:

Պաս. — Յերկյուղ եմ կրում, Ֆրաու Հալմ, վոր դուք շատ սխալ կարծիք ունեք կյանքի մասին. (Հռություն): Յուրաքանչյուր կնոջ հոգու մեջ ապրում է անջընջելիորեն կրոնքի մեծ հավատը: Միթե դուք միակ բացառություն եք կազմում: Միթե յերբեք ձեր մեջ չի հղացել այն միտքը, վոր այս փորձումը ուղարկել է ձեզ ինքը աստված, վորպեսզի դուք դարձի գաք, և վոր դուք անասելի մեծ անարդարություն եք գործում ձեր յերեխաների հանդեպ,

դրկելով նրանց մկրտության սուրբ խորհուրդից։
 Քր. Հալմ. — Ձեր հավատը ասում է՝ վոր աստվածը
 ստեղծեց ինձ այնպիսին, ինչպիսին կամ, վոր առանց
 նրա կամքի մարդու գլխից մի մազն անգամ չի ընկ-
 նիլ։ Ապա ինչո՞ւ յե նա ինձ այսպես դաժանորեն
 փորձում։ Ինչո՞ւ յե տանջում անմեղ յերեխաներին։
 Ինչ վերաբերում է մկրտության, իմ ամուսինը
 շարունակ ասում եր՝ — չի կարելի փաթաթել յերե-
 խանց վզին մինչև չափահաս լինելը այս կամ այն
 հավատը։ Կարող ե պատահել, վոր յերբ նրանք կը-
 հասնեն լիակատար գիտակցության, կսկսեն այլ
 կերպ մտածել և շնորհակալ չեն լինի իրենց ծնող-
 ներից։ Իսկ չափահաս տարիքում նրանք կարող կը-
 լինեն համաձայն իրենց համոզմունքների ընտրու-
 թյուն կատարել։

Պատ. — Յես յերբեք համաձայն չեմ ձեր տեսակետի
 հետ, ֆրաու Հալմ։ Ձեր տեսակետը չափից դուրս
 սերտ կապ ունի սոցիալիստական և հակակրոնական
 ընթերցման հետ։ Յես այդ հարցի վերաբերյալ չեմ
 վիճի ձեզ հետ, բայց գոնե դուք պետք է վերջապես
 հասկանաք, թեկուզ դրդված այն պրակտիկ հիմունք-
 ներից, վորոնք հարկադրում են, նույնիսկ ուշ, մկր-
 տել ձեր յերեխաներին։ Ձխոսելով արդեն այն ան-
 թիվ անախորժությունների մասին, վորոնք պատա-
 հում են չմկրտված յերեխաների հետ ուսումնա-
 րաններում և առհասարակ կյանքում, ֆրաու Հալմ,
 ձեզ համար անչափ շահավետ է մկրտել ձեր յերե-
 խաներին թեկուզ հենց այժմս։ Այդ դեպքում մեզ կը-
 հաջողվեր անմիջապես բարելավել ձեր նյութական
 դրությունը։ Գոյություն ունեն հրաշալի հիմնար-
 կություններ, վորոնք իրենց վրա յեն վերցնում յե-
 րեխաների դաստիարակությունը և ահա նման հիմ-
 նարկներում տեղավորել ձեր յերեխաներին դա կը-
 լինի ամենանպատակահարմար, և այդպիսով հարցը
 կստանա իր ամենալավ լուծումը։ Բացի դրանից,

մենք ունենք բարեգործական կոմիտեներ, վորոնք ձեզ կտային շոշափելի ոգնություն: Խորհուրդ եմ տալիս մտածել այդ մասին ինչպես հարկն է:

Ք. Հալմ. — Յես չեմ ուզում շեղվել այն բանից, ինչ իմ ամուսինը համարում էր ճշմարիտ: Ինձ համար նրա կարծիքն անդրդվելի ճշմարտություն է:

Պատ. (խառն) — Շատ ցավում եմ: Յեթե դուք նման հայացքով եք նայում իրերի վրա, ապա յես, հակառակ իմ ցանկության, վոչինչ չեմ կարող խոստանալ ձեզ, ֆրաու Հալմ: Իսկ յեթե դուք փոխեք ձեր մտածելակերպը, վորի մասին յես աղոթում եմ աստըծուն, դուք կարող եք ինձ գտնել: (Վեր ե կենում, վերցնում է գլխարկը, փայտը յեվ սառն մեկնում է նրան ծեռքը): Մնաք բարով, ֆրաու Հալմ:

Ք. Հալմ — Գնաք բարով, պարոն պաստոր: (Պաստորը գնում է):

ՏԵՍԻՆ 7.

Ք. Հալմ — Ահա ներկայացուցիչներ պրակտիկ քրիստոնեյության: Այն բոլորը, ինչ վոր դրանց աշխարհայացքի սահմաններից դուրս եւ չե համապատասխանում իրենց նեղ քրիստոնեյական ըմբռնութեան, այդ բոլորը նրանց կարծիքով դժոխային հանցագործությունն է: Ահ, ինչպես աղավաղել են ամեն ինչ: Մինչև իսկ իրենց մուրացիկ նպաստներով քողարկում են մարդկային արժանավորությունը ստորացնող և ամոթալի պահանջները: Յեվ առհասարակ նրանց բոլոր ոգնությունները հազիվ կազմեն չնչին ու որինական տոկոսները այն հին չվճարված պարտքի, վոր դրանք պարտահատույց են աշխատավորներին: (Բաղխում են դուռը): Դեհ, դարձյալ ո՞վ կա այնտեղ, մտեք:

ՏԵՍԻԼ 8.

(Մտնում ե Հարտհառուգենը, ելեգանտ պարոն, 50 տարեկան):

Հարս. — Չարե ձեզ: Յեթե չեմ սխալվում — Փրաու Հալմե եք:

Ք. Հալմ — Այո, այդ յես եմ: Ինչո՞վ կարող եմ ծառայել:

Հարս — Յես Հարտհառուգենն եմ. (հանում ե գրպանից

նամակ): Դուք բարեհաճել եք ուղարկել ինձ ձեր

առաջարկությունը, համաձայն լրագրում տված իմ

հայտարարության, վոր ուղղում եմ մի տնտեսուհի

(ուշադիր զննելով Փրաու Հալմին):

Ք. Հալմ — Միանգամայն ճիշտ ե: Բարի յեղեք նստել:

Հարս. (նստում ե) — Ձեր կյանքի պայմանների հետ յես

արդեն ծանոթ եմ, համաձայն ձեր նամակի:

Ֆ. Հալմ (նստում ե) — Յես ձեզ լսում եմ:

Հարս. — Ահա ինչ... Դուք ինձ դուր եք գալիս և յես

դեմ չեմ ձեզ ընդունել, յեթե միայն գանք համա-

ձայնություն: Անցնենք գործի: Յես առաջարկում

եմ ձեզ բնակարան — առանձին սենյակ — և ուտելիք:

Բացի այդ դուք ամսական կստանաք տասն հինգ

մարկ: Այդ բոլորի դիմաց դուք պարտավոր եք

բնակարանս մաքուր պահել: Յես պահանջում եմ

ծայր աստիճան մաքրություն: Դուք կարող եք

ունենալ, յեթե կամենաք, մասնավոր աշխատանք:

Համաձայն եք:

Ֆ. Հալմ (ուրախացած) — Իհարկե: Դուք միանգամայն

գոհ կմնաք ինձանից: Պարոն Հարտհառուգեն, յես

կաշխատեմ վորքան ուժս ների:

Հարս. (բարեկամաբար) — Յես հավատում եմ ձեզ: Ձեր

տեսքը բավականին լավ ե: Իսկ ձեր յերեխաները

բարեկիրթ են:

Ֆ. Հալմ — Այո, նրանք խելոք են և չեն աղմկում:

Հարս. — Շատ լավ: Մենք ձեզ հետ կգանք համաձայնու-

թյան: (Հազիվ իջեցնելով ձայնը) Ի դեպ, դարձյալ

միջանի խոսք: Ներեցեք անկեղծությունս, սակայն

յես թյուրիմացություններ չեմ սիրում: Յես, գիտե՞ք,

ամուրի յեմ: Յես, ուրեմն, կին չունեմ... Դուք ինձ

- հասկանում եք: Յեթե միայն ձեր կողմից մի վո-
րոշ ցանկություն լինի, դուք կարող եք հրաշալի կար-
գավորել ձեր գործերը, նման դեպքերում յեաման-
րակրկիտ չեմ... (գրկում ե նրան, բռնելով իրանից):
- Ֆ. Հալմ (արագ ազատվելով նրա գրկից յետ ե քաշվում) —
Պարոն... ինչպես եք համարձակվում: Այդ բանին
յես յերբեք չեմ համաձայնվիլ:
- Հարս. — Ինչ շուտ եք վերավորվում, Ֆրանս Հալմ, բայց
չե՞ վոր դուք կին եք...
- Ֆ. Հալմ (ջղայնացած) — Այո, կին եմ, սակայն պատվո
զգացմունքով: Ձեր պայմանների հետ յես չեմ կա-
րող հաշտվել:
- Հարս. — Այդ ձեր վերջին խոսքն ե:
- Ֆ. Հալմ — Այո, իմ վերջին խոսքն ե, հեռացեք
- Հարս. — Ինչպես ձեզ հաճելի յե. (վեր ե կենում) յես
համոզված եմ դեռևս դուք կզղջաք ձեր մերժման
համար: Ուրիշները գոհ կլինեյին ոգտվելու առիթից՝
իրենց ապահովելու նպատակով:
- Ֆ. Հալմ. (ցույց տալով դուռը) — Բարի ճանապարհ:
- Հարս. — Ուրեմն վոչինչ: Մնաք բարյավ: (Գնում ե):

ՏԵՍԻԼ 9.

- Ֆ. Հալմ. — Ո՛ր, վորքան խորն ե նստած մարդկանց մեջ
կեղտոտությունը: Վորքան ստոր ե անխիղճ են:
Նրանք մարդու մեջ ապրանք են վորոնում, իսկ
անպաշտպան խեղճ այրի կնոջ վրա հարձակվում են,
ինչպես վորսկանը վորսի վրա: Նրանց մարմին ե
պետք, իսկ հոգին նրանց համար գին չունի: (Հա-
լիս ե, հենվելով մահճակալին. չորում ե) Ա՛հ, Գուստավ,
ինչո՞ւ թողիք ինձ դառն միայնության մեջ, ինչո՞ւ
չվերցրիք ինձ քեզ հետ: (Ուժեղ դուռն քախց: Վեր
ե կենում:) Դարձյալ ով պետք ե լինի: Համենայն
դեպս լավ բան չի լինի: (Թաշկինակով սրբում ե աչ-
քերը: Նորից քախում են ավելի ուժեղ): Մտեք:

ՏԵՍԻԼ 10.

- Վայսման (Միջին տարիքով, ինքնագոհ դեսքով, արա-
զրնթաց մտնում ե) — Բարե ձեզ, Ֆրանս Հալմ, դուք,

ի օարկէ, հասկանում եք, թե ինչու եմ յեկել: (Փրաու-
Հալմը գլխով նշան ե անում) Այո, այո, դուք միայն
գլուխն եք շարժում, սակայն դրանից ոգուտ չկա.
դուք պարտական եք բնակարանի յերկու ամսվա
վարձը վճարել, իսկ այսօրն արդեն յերրորդ ամսվա
կեսն ե: Դուք խոստացաք վճարել բոլորն ամսի մեկին,
բայց դարձյալ չկատարեցիք ձեր տված խոստումը:
Վերջապես յերբ եք վճարելու:

Ֆ. Հալմ. — Դժբախտաբար, պարոն Վայտման, յես հնա-
րա լորությունն չունեցա մինչև որս կատարել իմ
պարտականությունը: Ձեզ հայտնի յե, վոր նախ
ամուսնու հիվանդությունը, հետո նրա դիակն այ-
րելու ծախսերն ինձ առանց կոպեկի թողին: Առայժմ
չկարողացա գտնել մի արդյունավետ աշխատանք,
սակայն համոզված յեղեք, վոր ինձ վրա ձեր մի ֆեն-
նիզն ել չի կորչի: Յեղեք բարի, համբերել դար-
ձյալ միջանի որ:

Վայտ. (բարձր յեվ ցինիկ) — Հին յերգ ե, շատ հին: Դա-
տարկ խոստումներ և ուրիշ վոչինչ: Դրանցով յես
ինձ համար մուշտակ չեմ կարի: (Բաղխում են դուռը,
սակայն վոչ մեկը չի լսում բաղխումը):

ՏԵՍԻԼ 1Ի.

(Շվարց — քանվոր, մոտ յերեսունհինգ տարեկան,
ախորժելի դեմքով. մտնում ե հանգիստ յեվ աննկա-
տելի Վայտմանից յեվ Հալմից, վորոնք կանգնած են
մեջքով դեպի նա: Մնում ե դռների մոտ յեվ ակամա
լսում նրանց խոսակցությունը):

Վայտման (շարունակելով) — Յես կամենում եմ ստանալ
փողերս անմիջապես, հենց այժմ: Իսկ յեթե դուք
այդ անկարող եք կամ չեք կամենում, ապա յես
ձեզ դատարանով դուրս կշարտեմ: Դուք հասկա-
նում եք ինձ: Այստեղ յեղած կահկարասիքը յես
կպահեմ ինձ մոտ վորպես գրավական: Խնդրեմ լավ
հիշեք այս բոլորը: Դուք այստեղից վոչինչ չեք կա-
րող տանել առանց իմ թույլտվության: Ինձ հայտնի

- յե արդեն, վոր գաղտնի ինձանից, ծախել եք մեծ արկղը և անկողինը: Գիտե՞ք, դրա համար որեքո՞վ դուք կենթարկվեք պատասխանատվության:
- Ֆր. Հալմ (հեկեկալով).—Ո՛ր, մի լինեք այդպես խիստ:
- Շվարց (առաջ գալով՝ դիմում ե վայտմանին).—Լսեցեք, սիրելիս, զսպեք ձեր բարկությունը, ապա թե վոչ դուք գործ կունենաք ինձ հետ:
- Վայս. — Իսկ դուք ով եք: Յես ձեզ հետ չեմ խոսում:
- Շվարց — Յեվ լավ եք անում: (Փրաու Հալմին) Մի անհանգստանաք, Ֆրաու Հալմ, —յես կարգի կդնեմ գործը: Վո՞րքան եք պարտ այս մարդուն:
- Ֆ. Հալմ — Ե՛հ, պարտն Շվարց, յերկու ամսվա --յերեսուն մարկ: Բայց յես այս բոլորին փող չունեմ:
- Շվարց (հանելով քսակը) — Չնչին գումարի համար սա թույլ ե տալիս նման անամոթություն: (Փողը դնում ե սեղանի վրա) Ահա ձեզ —ստացեք ձեր փողը և թող նա ձեզ յերջանկություն բերի:
- Վայս. (ուրախանալով պահում ե փողը),—Այժմ մենք քվիտ... Ո, դուք չգիտեք, թե մեր ժամանակներում ինչ դժվար ե փող ձեռք բերել և թե ինչպես խաբում են մեզ նմաններին: Ահա իմ այս առևեր շատ չնչին յեկամուտ ե բերում: Տունը կապիտալի վատ շենքն ե: Միայն հինգ տոկոսն ե բերում և վոչ մի կոպեկ ավելի: Յեվ ահա, յեթե նման պայմաններում բարկանում ես, ներելի յե: Իսկ ընդհանրապես, յես դեմ չեմ Ֆրաու Հալմին, վոչ, բոլորովին վոչ, ընդհակառակը:
- Շվարց — Դեհ, լավ: Թողեղ ձեզ ձեր այդ տհաճ ճարտարախոսությունը: Յես ձեզ արդեն լավ ճանաչեցի:
- Վայս. (պտորասելով գնալու).—Մի նեղանաք ինձ վրա: Յեղեք առողջ:
- Շվարց — Սպասեցեք. դուք նախ և առաջ ստորագրություն տվեք փող ստանալու համար, ապա կարող եք գնալ:
- Վայս. — Ահ, այո, յես բոլորովին մոռացա այդ մասին (ստորագրում ե Ֆրաու Հալմի տված թղթի վրա):
- Շվարց — Հետևյալ ամսին բնակարանը կարող եք ազատ համարել, այնպես չե՞, Ֆրաու Հալմ:

Քր. Հալմ — Այդ, Շվարց, Յես չեյի ցանկանա այստեղ մի
ավելորդ որ մնալ:

Վայս. — Ինչ արած... Ձեր կամքն ե... Թեև շատ, շատ
ափսոս... (Շվարցը ըստում ե նրան դուռը) Յես այդ
ձեզ չեմ թույլ տա: Ինչպես, վաճառել ինձ իմ սեփա-
կան տանից. դա չափից դուրս խիստ ե:

Շվարց — Բնակարանը պատկանում ե Ֆրանու Հալմին —
նա վճարեց: Հասկացա՞ք (Վայստանը հեռանում ե հայ-
հոյեցով):

ՏԵՍԻԼ 12.

Շվարց (ծիծաղելով դիմում ե Հալմին). — Դեհ, ինձ թվում
ե, վոր այդ թռչնակի հետ մենք վերջացրինք:

Քր. Հալմ (վերցնելով Շվարցի յերկու ձեռքը). — Ինչ-
պես հայտնեմ իմ շնորհակալությունը, թանգագին
Շվարց: Դուք դժվար ըռպեյին հասաք, վորպես մի
բարի հրեշտակ: Սակայն դուք ստիպված կլինեք
սպասել դրամներն ստանալուն, — յես դժվար թե
կարողանամ շուտով վերադարձնել:

Շվարց. — Յեվ հարկավոր չե, Ֆրանու Հալմ: Այդ մասին
դուր մի տանջեք ձեզ — վճարված փողերը ձերն են,
ինչպես և սրանք: (Դնում ե սեղանի վրա արծաթե
դրամի կույտ) Ըսդամենը յոթանասուն մարկ:

Քր. Հալմ (զարմացած). — Այդ փողերն ի՞նձ են պատկա-
նում:

Շվարց. — Այո, իհարկե: Յես հավաքեցի ընկերների մի-
ջև և, ինչպես տեսնում եք, վոչ վոք ժլատ չի գըտ-
նըվել: Բանվորները պետք ե համերաշխ լինեն,
Ֆրանու Հալմ: Նրանք չեն մոռացել ձեր ամուսնու
արածները նրանց համար: Յեվ մեր պարտականու-
թյունն ե մի փոքր հոգս տանել նրա մոտիների
համար: Իհարկե, վորքան մեր ուժերը կպատեն:
Ձե՞ վոր մենք ինքներս աղքատ մարդիկ ենք:
Սկզբնական դժվարություններին այդ գումարը ձեզ
մի փոքր կոգնե:

Քր. Հալմ (նստում ե աթոռի վրա). — Ինչպես անսպասելի
յեր այս բոլորը: Յեվ հենց այն միջոցին, յերբ ան-
չափ ծանր եր... Թույլ տվեք մի փոքր մտքերս
հավաքելու, Շվարց:

Շվարց (նույնպես նստում ե յեվ ընկնում ե նրա ձեռքը). —

Խեղճ կին, ինչպես տանջվում եք: Այո, մարդիկ անխիղճ են և անխնայ, յերբ հարցը վերաբերում է նրանց գրպանին: Ներկա հասարակությունն այնպես է, վոր մարդը մարդու վրա պետք է հարձակվի այնպես, ինչպես գաղանը գաղանի վրա... Այժմ ի՞նչ եք մտածում անել: Արդյոք ունե՞ք լավ գործ:

Ֆր. Հալմ. (հառաչելով). — Դժբախտաբար վո՛չ: Յես շատերին եմ գիտել, բայց և վո՛չ մի արդյունավետ գործ: Յեվ ինձ համար դժվար է գտնել հարմար աշխատանք, վորովհետև յես չեմ ուզում զավակներինցս բաժանվել: Կար անելով վոչինչ չի դուրս գալիս. վատ է վճարվում և պատվերներն ել խիստ սակավ են:

Շվարց (լուրջ). — Փրաու Հալմ, կարո՞ղ եմ ազնիվ առաջարկություն անել ձեզ:

Ֆր. Հալմ. — Իհարկե... Ինչու չե, Շվարց: Յես գիտեմ, վոր դուք լինելով իմ ամուսնու ամենալավ բարեկամը, մեզ միայն բարին կցանկաք:

Շվարց (զլիով դրական նշան ե անում). — Յես կատարում եմ միայն իմ պարտքը... Յես այցելեցի ձեր ամուսնուն իր մահից մի քանի ուր առաջ: Այդ միջոցին դուք, տանը չեյիք, — և նա վերցրեց ինձանից խոստում, վոր յես հոգս կտանեմ ձեր և ձեր յերեխաների մասին: (Փրաու Հալմը մեղմ լալիս է): Թանգագին Փրաու Հալմ, հանգստացեք:

Ֆր. Հալմ. — Ինչ ազնիվ մարդ եր: Յես հանգիստ եմ... (Սրբում ե աչքերը թաշկինակով):

Շվարց. — Յեվ ահա յես հայտնեցի հիվանդին մի ծրագիր, վորի առթիվ ջերմ սեղմեց ձեռքս: (Հռովժյուն):

Ֆր. Հալմ. — Ի՞նչ ծրագիր, Շվարց:

Շվարց. — Միայն սխալ չմեկնեք իմ ասածները, Փրաու Հալմ. իմ նպատակները մաքուր են. յես յերբեք չեմ ունեցել հետին մտքեր: Բայց ինձ համար շատ դժվար է ասել ձեզ այդ մասին...

Ֆր. Հալմ. — Ասացեք, Շվարց. (հաստատ) յես կհասկանամ ձեզ ինչպես հարկն է:

Շվարց. — Դուք ինձ քաջություն եք ներշնչում: Ձեզ հայտնի յե, Փրաու Հալմ, յես չեյի կարողանում վորոշել ամուսնանալ և ապրում եյի քրոջս հետ մի ասին:

Ֆր. Հալմ. — Գիտեմ... Բայց ձեզ նման մարդը կարող եր ունենալ լավ կին — ինչո՞ւ մնացիք ամուսնի:

Շվարց (դժվարությամբ). — Այդ մասին — անձամբ դուք.
այդ մասին չպետք է հարցնելիք ինձ:

Քր. Հալմ (շփոթված). — Ինչո՞ւ (լռություն):

Շվարց. — Այո: Հիշեցեք, յերբ ձեր ամուսինը կամենում
էր ձեզ հետ նշանվել... Յես ասա այդ ժամանակ ծա-
նոթացա ձեզ հետ և, — ներեցեք ինձ — սիրեցի ձեզ:
(Փրառու Հալմը լուռ սեղմում է նրա ձեռքը):

Շվարց. — Ձե՞ վոր, յերբ դուք հարսնացու ելիք, յես
վորպես ձեր ամուսնու ըարեկամը հաճախ լինում
եյի ձեր շրջանում և ձեր անհատական առավելու-
թյունները չեյին կարող չթողնել ինձ վրա խոր տը-
պավորություն: Սակայն ձեր ամուսինը գործնական
և ազնիվ մարդ էր... Յես թագցրի իմ զգացմունքը
հոգուս խորքում և յերբեք վոչ վոքին չեմ ասել
այդ մասին: Միայն, յերբ վերջին անգամ այցելեցի
ձեր մեռնող ամուսնուն՝ նրա համառհարցմունքներին
ստիպված յեղա բացել սիրտս նրա առաջ: Նա,
պետք է յենթադրել, վոր և առաջ կասկածում էր:

Քր. Հալմ (շփոթված). — Յե՞վ չնայած այդ բանին, նա այ-
նուամենայնիվ մեր մասին հոգատարությունը ձեզ
հանձնեց:

Շվարց. — Այո, նա գիտեր, վոր յես ազնվաբար կվերա-
բերվեմ:

Քր. Հալմ. — Այո, այո, գիտեր: Նա շարունակ ձեր մասին
լավ կարծիքի յեր:

Շվարց. — Թողնենք անցյալը: Մեր առաջ այժմ ավելի
լուրջ գործ կա: Խոսքը վերաբերում է ձեր ապա-
գային (լռություն): Իմ քույրը, վոր ունի բավականին
արդյունավետ հարթուկային արհեստանոց, միքանի
շաբաթից ամուսնանում է — և այն ել շատ հաջող
ընտրություն է: Յես, իհարկե կարող կլինեյի տեղա-
փոխվել նրա մոտ, վորպեսզի մենակ չմնամ, սակայն
ինձ համար ծանր կլինի նոր շրջապատում... Յե՞վ ասա
այդ միջոցին յես մտածեցի, Փրառու Հալմ, ձեր մա-
սին: Յեթե այն ըլորից հետո, ինչ վոր յես ասացի
ձեզ, դուք կգտնեք հնարավոր ձեզ վրա վերցնել իմ տըն-
տեսությունը և միևնույն ժամանակ շարունակել քո-
շըս գործը — ասա այդ ամենքիս համար լավ կլիներ: Իմ
քույրը գիտե այդ մասին և շատ հեշտությամբ կծա-
նոթացներ ձեզ գործի հետ: (Լռություն): Յես տալիս
եմ ձեզ ազնիվ խոսք, վոր շարունակ կհարգեմ ձեր

պատիվը և ազատութիւնը և քանի դուք կլինեք ինձ մօտ՝ յես չեմ վորոնի ձեր մօտիկութիւնը, յեթե միայն դուք չցանկաք այդ: Յե՛վ յերեխաների մասին յես կհոգամ ինչպես հայր — յեսից դրդված, ֆրաու Հալմ. չե՞ վոր իմ հանգստի ժամերին յերեխաները ինձ կգրադեցնեն: (Վերկենալով): Դեհ, վերջապես, թոթափեցի վրայիցս ծանր բեռը. այդ ինձ հեշտ չեր: Մի բարկանաք ինձ վրա, ֆրաու Հալմ, յես գնում եմ, դուք մի լավ մտածեցեք: Յես վաղը կգամ պատասխանի, բայց այսպես թե այնպես յես ուրախ կլինեմ ուժերիս չափ ձեզ ոգնել... Ա՛, ահա գալիս են ձեր յերեխաները:

ՏԵՍԻԼ 13.

(Կարլը յե՛վ Եմման ներս են վազում սենյակից ընկնում Շվարցի գիրկը):

Կարլ. — Մենք ֆրոյլայն Լինայի մօտ ելինք, պարոն Շվարց: Ահ, այնտեղ շատ ուրախ եր: Վանդակում ծիտը շարունակ յերգում եր. և ահա, յես ստացա շոկոլադ (ցույց ե տալիս շոկոլադ):

Եմմա. — Յես ել ստացա շոկոլադ: Տեսեք, պարոն Շվարց (նույնպես ցույց ե տալիս շոկոլադ):

Շվարց (կատակով). — Իմ քույրը ձեզ շատ ե յերես տալիս, բալիկներ, այդ լավ չե:

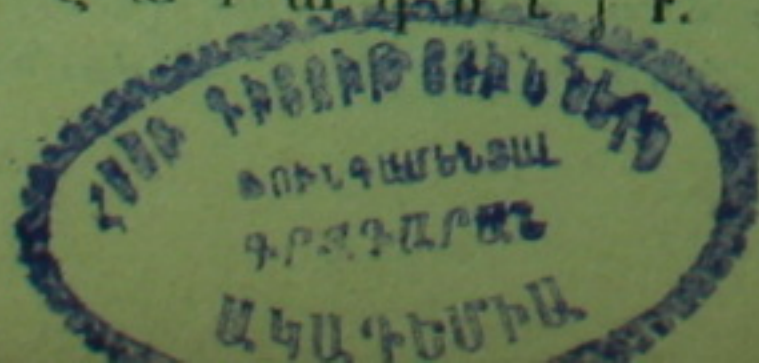
Ֆր. Հալմ. (վեր ե կենում յե՛վ մօտենում ե յերեխաներին). — Յերեխաներ, կցանկայի՞ք տեղափոխվել պարոն Շվարցի մօտ:

Կարլ յե՛վ Եմմա (հիացած). — Իհարկե, մայրիկ (նրանք թռչկոտում են յերկուսի շուրջը, ապա գրկում են Շվարցին):

Ֆր. Հալմ (ժպտալով, գգացված). — Ի՞նչ լսում եք, Շվարց, յերեխաները լուծեցին հարցը: Յե՛վ յեթե դուք ձեր մտադրութիւնը չեք փոխել, մենք կտեղափոխվենք ձեզ մօտ:

Կարլ. — Մայրիկ, մենք հենց այժմ կերթանք այնտեղ: Շվարց (ծիծաղում ե, գրկելով յերեխաներին). — Շնորհակալութիւն, ֆրաու Հալմ: Այ ուրախութիւն կլինի. այ, այժմ կյանք կլինի... Մենք այժմ միասին կմղենք գոյութիւն կռիվը և մեզ համար այդ հեշտ կլինի:

Վ ա Ր ա զ ու յ ր .

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

220038470

[104]

A $\frac{u}{38470}$